

Ettekanne "Viipekeelsete kurtide hinnang ühiskonda kaasatusele" tutvustab 2007. aasta kevadel Tallinna Ülikoolis Kasvatusteaduste teaduskonnas samal teemal kaitstud magistritöö tulemusi. Uurimuse eesmärgiks oli anda ülevaade kuulmispuudega inimeste arvamustest nende olukorra kohta ühiskonnas.

Lähtuvalt töö eesmärgist olid uurimisel järgmised ülesanded:

Selgitada, millisena tajuvad kuulmispuudega inimesed ühiskonnapoolset tunnustust, tähelepanu ja suhtumist, millised on kuuljatepoolsed levinumad väärarvamused, kus tajuvad kuulmispuudega inimesed ebavõrdsust ning kuidas hindavad neile suunatud teenuseid ning võimalusi haridusmaastikul ning tööturul.

Sõnastada probleemid, mis kuulmispuudega inimeste endi arvates vajavad lahendamist ühiskonna tasandil. Koostada loetelu ettepanekutest ja soovitustest, mis võiks suurendada kuulmispuudega inimese kaasatust ühiskonda.

Vaadelda erinevusi kuuljate ja kurtide vahel kultuurilisest aspektist lähtudes.

Kajastada kuulmispuudega inimeste arvamusi ning hoiakuid kurt- või kuulja olemise kohta, samuti kuulmiabivahendite kasutamise vilumust ning suhtumist neisse.

Tuua välja umbes viimase kümne kuni kahekümne aasta jooksul toimunud muutused, mis on mõjutanud kuulmispuudega inimeste elu. Selgitada muutusi põhjustanud asjaolud.

Kajastada kuulmispuudega inimeste hoiakuid ja arvamusi seoses informatsiooni kättesaadavusega, televisiooni, infotehnoloogia, vaba aja veetmise ja suhtlemise võimalustega.

Lahtiste küsimustega ankeetküsitluse abil selgus:

Üldiselt tajuvad kuulmispuudega inimesed, et neile on hakatud ühiskonnas rohkem tähelepanu pöörama, kuid veel ei arvestata nendega piisavalt. Mõistvalt suhtuvad neisse näiteks klienditeenindajad pangas.

Kõige suurema ühiskonna tasandil lahendamist vajava probleemina nähakse viipekeeletõlkide, eriti õpingutõlkide vähesust.

Tuntakse, et tööturul eelistatakse kuuljaid ja on raske leida tasuvat tööd, sellega seoses tuntakse ka ebavõrdsust.

Ekslikult arvavad kuuljad, et kurdid inimesed on vaimupuudega ning viipekeel on vehkimine ning, et kuulmispuudega inimesele tuleb selleks, et ta kuuleks, kõrva karjuda. Arusaamatusi kuuljatega tekitavad kuulmispuudega inimesele olukorrad, kus kuulja ei arvesta elementaarsete suhtlusreeglitega, mida tuleb kuulmispuudega inimese puhul arvestada, ning juhud, kus tuleb jälgida mitme kuulja vestlust samaaegselt.

Kuuljaid ja kurte eristab kõige rohkem emakeel (eesti keel, viipekeel). Kurdid on otsekoheamad ning emotsionaalsemad ja kokkuhoidvamad kui kuuljad.

Enamik kurte ei taha olla kuuljad, kuna nad on sedasi sündinud ega tea, mis tunne on elada teisiti, pealegi, ei oleks kuulja- olemine sisuliselt võimalik. Samas oldi veendunud, et kuuljana on neil

rohkem võimalusi erinevates eluvaldkondades ning maailm on neile avatum. Kuulja-olemise soovi põhjendati laiemate suhtlemis-ja eneseteostusvõimalustega tööturul.

Vaba aja veetmise viisid ei erine kuulmispuudega inimeste puhul oluliselt kuuljate seas levinud harrastustest. Vaba aja veetmise juures peetakse oluliseks kogukondlikke üritusi ja kurtide seltskonda ühistes ettevõtmistes. Enamiku vastajate suhtlusringkonna moodustavad teised kuulmispuudega inimesed.

Otseselt kuulmistaju parendavaid abivahendeid kuulmispuudega täiskasvanud üldjuhul ei kasuta ega poolda põhjendades seda isikliku valikuga. Aparaat muundab häälikuid ning seda tuleks kasutada juhul, kui inimene ise tunneb, et sellest on abi/kasu. Kasutatavaist vahenditest on kõige populaarsemad vibroäratuskell ning uksealarm.

Seoses viipekeele tunnustamisega riigikeelena loodavad kuulmispuudega inimesed, et nende identiteet tugevneb ning tulevikus on tõlke nõudmine ametiasutustes ning tööandjatelt enam õigustatud.

Kuulmispuudega inimeste puhul on televiisorivaatamise tingimuseks subtiitrite olemasolu. Soovitakse, et saadetel oleks veelgi rohkem subtiitreid ning viipekeeletoolk uudistes oleks tervel ekraanil.

Viimase 10- 20 aasta jooksul on kuulmispuudega inimeste elu mõjutanud kõige enam tehnika areng ning sellest tulenevad paremad suhtlemisvõimalused SMS-i, MSN-i, e-posti, faksi teel ning veebikaamera abil.

Uudiste ja sündmustega hoitakse end kursis eelkõige ajakirjanduse ja interneti vahendusel. Ebavõrdsust tekitab infosulg, kus kuulmispuudega inimesed end leiavad, olgugi, et internet on taganud informatsioonile suurepärase juurdepääsu. Saamata jääb praktiliselt kogu kõneline informatsioon ning näiteks langeb meediakanalina kurdi inimese puhul täielikult välja raadio.

Kuivõrd läbilöögivõimeline on kurt inimene ühiskonnas, sõltub temast endast - ettevõtlikkusest, tahtest ja isikuomadustest.

Seoses uuringuga tehti erinevaid ettepanekuid :

Ülikoolide ja muude õppeasutuste juures peaksid olema tööl palgalised viipekeeletoolgid. Niiviisi oleks kaetud kuulmispuudega õppijate vajadus ning neil ei tuleks loengutest puududa põhjusel, et ei olnud võimalik tõlki saada. Ilmselt tuleks sellise võimaluse olemasolul kõrgemat haridust omandama rohkem kuulmispuudega inimesi.

Kõikides ühisõidukites ja avalikes kohtades peaks olulist informatsiooni esitama elektroonilistel tabloodel kirjalikult. Avalik info, seal hulgas seadused ja eeskirjad, teadaanded ja kuulutused peaksid olema lihtsas eesti keeles.

Informatsiooni kuulmispuudega inimeste kohta on tööandjatel, haridus- ning ametiasutustel vähe, seda tuleb levitada ja teha teavitustööd korraldades koolitusi, loenguid või õppepäevi.

Oleks hea, kui teenindav personal, arstid ja ametnikud oskaksid sõrmendada ja viipekeelseid viisakusväljendeid ning oleksid teadlikud kuulmispuudega inimesega suhtlemiseks vajalikest reeglitest.

Tööle asudes võiks vajadusel kuulmispuudega inimest saata teatud aja jooksul viipekeelt valdav tugiisik, kelle roll oleks olla teerajaja. Ta aitaks kolleegidel üle saada võimalikest hirmudest ning

julgustaks neid kuulmispuudega inimesega suhtlema tutvustades ja propageerides suhtlemisvõtteid, žestikuleerimist ning miimika kasutamist. Samaaegselt toetaks ta kuulmispuudega inimese kohanemist kollektiiviga.

Kuulmispuudega inimestega võiks tegeleda mõni kurtidega lähedalt kokkupuutuv või kuulmispuudega spetsialist (psühholoog, nõustaja), kes valdab hästi viipekeelt ja tunneb kurtusega seonduvat problemaatikat, et klienti mõista. Sedasi ei pea kurt inimene oma väga isiklikele probleemidele otsima lahendust tõlgi vahendusel.